עין משפט

א מיי' פ"י מהלכות זכיה ומתנה הלכה ג סמג עשין פב טוש"ע חו"מ סימן רנג סעיף כ:
ב מיי' שם פ"ח הלכה כא סמג שם טוש"ע חו"מ סימן רנ סעיף יח:
ג מיי' שם פ"ח הלכה כ טוש"ע חו"מ סימן רנ סעיף י:

שלטי הגבורים

א [טור סי' רנ סעי' טו] **אע"פ** שנתן ש"מ כל נכסיו הידועים לנו תפסינן ליה כמתנת בריא וצריכה קנין לפיכך אינו חוזר אם יעמוד משום דחיישינן שמא יש לו עוד נכסים שאין ידועים לנו ולא תפסינן ליה מתנת ש"מ גמורה אא"כ מוחזק לנו שאין לו נכסים אחרים ופי' רשב"ס(יג) שמוחזק בעדות גמורה שאין לו יותר ור"י(יד) פי' שאין צריך עדות אלא בחזקה בעלמא סגי אי נמי באומר כל נכסי ופי' רשב"ס (קמח: ד"ה באומר) באומר אני נותן כל נכסי לפלוני דהשתא ליכא למיחש למידי שהרי נותן לו כל נכסיו (טו) אלא אומר כל נכסי ואלו הם ואנו מאמינים לומר שאין לו יותר וכן פי' ר"י:

[שם. - שם:]

נר מצוה

פירות דקל זה לא אמר כלום עד שיאמר תנו בית זה לפלוני וידור בו תנו דקל זה לפלוני ויאכל פירותיו: **אמר** רבא אמר רב נחמן [קמח.] א ש"מ שאמר הלואה שיש לי ביד פלוני תנו אותה לפלוני דבריו קיימין ואינו צריך למעמד שלשתן: [קמח:] **אמר** רב יוסף בר מניומי אמר רב נחמן ° ב שכיב מרע שכתב כל נכסיו לאחרים רואין אם כמחלק מת קנו כולן עמד חוזר בכולן ואם כנמלך מת קנו כולן עמד אינו °חוזר אלא באחרון: ודילמא עיוני קא מעיין סתמיה דשכיב מרע מידק דייק והדר יהיב: **אמר** רב יוסף(א) בר מניומי אמר רב נחמן ג שכיב מרע שכתב כל נכסיו לאחרים ועמד אינו חוזר א חיישינן שמא יש לו נכסים במדינה אחרת ואלא מתניתין דקתני לא שייר קרקע כל

פירות דקל לדברי בטלה ניהו מ"מ אין לנו אלא מה שהוציא מפיו. כן דעת תלמיד:

גרסינן בגמ' אמר רבא א"ר נחמן [קמח.] ש"מ שאמר הלואתי לפלוני הלואתו לפלוני ואע"ג דליתיה בבריא רב אחא בר איקא אומר איתא נמי בבריא כדאמר רב הונא אמר רב נחמן(ב) האומר לחבירו מנה לי בידך תנהו לפלוני במעמד שלשתן קנה. פי' מלוה על פה שאין קנין תופס בה בבריא מפני שאינו בעין דבשלמא במלוה בשטר דלעיל אפשר למיכתב ליה קני הוא וכל שעבודא דאית ביה או(ג) אותיות נקנות במסירה (עו:) ואע"ג דשעבודא הוא דמכר והשעבוד דבר שאין לו גוף הוא הייתי לומר דודאי בפני עצמו אינו מכור אבל אגב הנייר מכור הוא (דכמאן דעתיך(ד) בשטרא דמי) והוי כאויר שאינו נמכר אלא אגב הבית אבל מלוה ע"פ אין קנין תופס בה מ"מ במתנת שכיב מרע אלמוה רבנן ואין היורשים יכולים לחזור בהם אי מת המלוה כיון דמלינו בה לד קניה בבריא במעמד שלשתן כדלעיל (קמד.) ולפוס האי טעמא קנית אויר בפני עצמו דליתיה בבריא בשום ענין אינו במתנת שכיב מרע והכי הלכתא.

אמר המחבר אע"ג דבהגוזל קמא (ב"ק קד:) בשמעתין דמשלחין מעות בדיוקני מוכח דמהאי הרשאה במלוה והילך יכול להרשות הואיל ולא מהני ביה קנין מצי למימר משום דפסקינן במרובה (שם ע.) דשליא שויה אף על פי שאינו יכול ליתנו בקנין יכול להרשות שליא במקומו בקנין וא"ת הואיל ואין המורשה זוכה בו אלא מטעם שליחות אם מת המרשה קודם שיגיעם הנפקד ליד המורשה כבר פסקה שליחות המורשה ואם כן לימא שיכולים היתומים להוציא מיד הנפקד יש לומר דכיון שאם בא הנפקד לפני ב"ד לישאל אם יתן הפקדון ביד המורשה היו אומרים לו ליתן שהרי יש להחזיק המרשה בחזקת חי הלכך אפילו איגלאי מילתא לבסוף שמת קודם שבא ליד המורשה אין יכולים יורשים לתובעו כלום שהרי ברשות ב"ד נתנן ואפילו נאבדו הוי אונס גמור כהנך שהוא פטור בהם. הרא"ש ז"ל בתוס' ריש פרק אע"פ בכתובות (נה: ד"ה שאם):

תו גרסינן בגמ' **אמר רבא אמר ר"נ את"ל דקל לאחד ופירותיו לאחר לא הוי שיור דקל לאחד ושייר פירותיו לפניו שייר** מקום פירות דכל לגביה דנפשיה משייר בעין יפה משייר. וחוץ מפירותיו נמי מקום פירי משייר: **אמר רבא אר"נ אם תמצי לומר בית לאחד ודיוטא לאחר לא הוי שיור חוץ מדיוטא העליונה הוי שיור ואליבא דרב זביד דאמר שאם רצה להוציא בה זיזין מוציא** (סג:). פי' כי היכי דקאמר ר"נ דפירות דקל לא מהני עד שיאמר גוף לפירות ה"נ כי יהיב דקל לאחד ופירותיו לאחר לא קנה בעל הפירות ולא אמרינן כי היכי דגמר בדעתו לתת מתנה גמורה לבעל הדקל הוא הדין לבעל הפירות ומקום פירי שבק ליה אלא פירי דוקא יהיב כמו שהזכיר בדבריו נמצא דלא קנה פירות וגם לא נתרוקנו לנותן דהא איהו לא היה בדעתו לשיירן לעצמו הילכך הכל יהיה לבעל הדקל דאית ליה קנין הגוף כך פירשו האחרונים ז"ל אבל אי משייר הפירות לעצמו כל לגבי נפשיה בעין יפה משייר ומקום הפירי שבק לעצמו ואע"פ שלא פירש.

א"נ מצי לפרש בש"מ דמתני' דאם שייר קרקע כל שהוא אם עמד אינו חוזר וכל לגבי נפשיה או ליורשיו בעין יפה משייר וא"כ אפי' בש"מ מצי מיירי אבל פשטא דמילתא בבריא היא [ומינה שמעי' לש"מ](ה) ואתא למימר דאי יהיב דקל לאחד לא שייר לעצמו מקום פירות כדי דנימא הא שייר לעצמו דבר שהוא ממוכר לקרקע והרי הוא כקרקע אלא דווקא הפירות שהם בעין שבק בלא מקום פירי הילכך כשנותן לאחר הפירות שהם בעולם לא שייר לעצמו כלום ואם עמד חוזר בתרווייהו:

[קמח:] **בית לאחד. על מנת שדיוטא** העליונה דהיינו מעקה גבוה עשרה לאחר לא הוי שיור כדי שיוכל השני להוציא בה זיזין באויר המגר ואף על גב דאם לגבי נפשיה הוי משייר הדיוטא הוי שיור להוצאת זיזין כדאמרינן בריש המוכר את הבית (סג:) מכל מקום לגבי אחר לא הוה שיור:

חוץ מדיוטא. לישנא דחוץ הוי שיור בגוף טפי ואפילו לאחר מהני והוי שיור ויכול להוציא השני זיזין לאויר המגר. ולגבי עצמו נמי אפילו בלא ע"מ כגון שלא אמר אלא אני מוכר לך הבית חוץ מדיוטא הוי שיור להוצאת זיזין משום לישנא יתירא דהא המוכר את הבית לא מכר את היציע(ו) בזמן שיש לו מעקה גבוה י' טפחים (סא.) דהיינו דיוטא(ז) ואמאי אצטריך למימר חוץ מדיוטא אי לאו לאתויי זיזין וכן גבי הנותן דקל לחבירו אם אמר חוץ מפירותיו ודאי שייר מקום פירי משום לישנא יתירא דלא איצטריך ליה למימר דדקל הוא יהיב ליה פירות דקל לא הוי יהיב ליה אלא ודאי לשיורי ליה מקום פירי הוא דקאמר:

אם כמחלק. שאינו מפסיק בדבורו אינו מחשב בכלום אלא שאומר שדה פלוני לפלוני ושדה פלוני לפלוני עד שחלק כל נכסיו: **מת קנו כולן עמד חוזר בכולן.** דכיון דלא משייר לנפשיה מידי אמדינן דעתיה כדאמרינן במתני' (קמו:): **אם כנמלך.** כלומר דנראה מדבורו שבשעה שצוה לתת לראשון לא היה בדעתו לצוות עוד כלום אלא שנמלך לתת לשני: **מת קנו כולן עמד אינו חוזר אלא באחרון.** משום דבראשונים שייר לנפשיה מה שנמלך ונתן לאחר מכן לאחרים הלכך הוי מתנת מקצת והוי כמתנת בריא כדפרישית במתני' (סי' תמגט) ואם עמד אינו חוזר אלא באחרון דלגבי דידיה הוי כנותן כל נכסיו אבל מת קנה אפילו האחרון.

°ומדאמרינן דהראשונים קנו דלא הויא אלא מתנת מקצת צריך לומר דאיכא קנין אם כן כשמת איך קנה האחרון לימא דלא גמר להקנות לו אלא בקנין ואין קנין לאחר מיתה(ח) דמתנת שכיב מרע לא קניא אלא לאחר מיתה אלא ודאי מיירי בקנין ובמיפה את כחו כדפירשנו לעיל (שם) אי נמי ברמיה (ט)(אלא) שכתב בכתב ידו שדה פלוני נתונה לפלוני או שאמר לעדים שיכתבו לו למזכרת צוואתו וכתבו בו לשון זה שדה פלוני נתונה לפלוני ומחתים עליו עדים וראוי לקנות בשטר זה כאילו אמר לו שדי נתונה לך בשטר זה וכהאי גוונא לא חיישינן למימר שמא לא גמר להקנותו אלא בשטר ואין שטר לאחר מיתה (קנה:) אלא דוקא כשאמר לעדים כתבו ותנו דמשמע מתוך דבריו דהמתנה לא תהיה אלא בכתיבה כ"כ האחרונים (רשב"א שם ד"ה זכה) בשם הראב"ד ז"ל הלכך מת קנו כולם דלא אמרי' שבשטר זה נתכוין להקנותו כדי דנימא לא יקנה מטעם אין שטר לאחר מיתה: **שכתב כל נכסיו.** כלומר וקנו מיניה או בשטר וכדפירשנו לעיל

רש"י

לא אמר כלום. שהדירה אינו דבר שיש בו ממש להקנותה ופירות דקל נמי אין אדם מקנה דבר שלא בא לעולם הואיל ובבריא אין יכול כלל להקנותם(י) גם בשכיב מרע לא מהני: **דבריו קיימין.** הואיל ובבריא יכול להקנות במעמד שלשתן: **אם כמחלק.** שמן שעה ראשונה שהתחיל לחלוק לא היה בדעתו לשייר כלום: **אם מת קנו כולן.** כדין מתנת שכ"מ [(יא)בשלמה] דאין צריך קנין אם מת: **כנמלך.** שלא היה דעתו לחלק כולם אלא אמר שחילק מה שחילק לא רצה לחלק עוד ושוב נמלך וחילק יותר(יב): **אלא באחרון.** דלא הוה ביה שיור אבל קמאי קנו כדתנן שייר קרקע כל שהוא מתנתו מתנה: **ודילמא.** הא דפסיק לאו משום דנמלך אלא עיין וחשיב בלבו מה יתן לכל אחד ואמאי קנו כולהו: **מידק דייק.** עיין קודם שהתחיל לחלק ומדפסק נמלך הוי: **שכיב מרע שכתב כל נכסיו.** הידועים לנו ולא נמצא שיור:

הגהות וציונים

מהב"ח ושאר מפרשים

(א) בגמ' איתא אמר רב **אחא** בר מניומי (ג"א): **(ב)** בגמ' הגי' רב הונא אמר רב: **(ג)** עיי' נ"י לעיל פ"ה סי' תשעט ד"ה אין אותיות דקי"ל דבעינן כתיבה ומסירה. ואולי צ"ל **או** אותיות נקנות במסירה: **(ד)** אולי צ"ל דמתוך ועיין חידושי הר"ן לעיל עז. ד"ה סברא שהביא כעי"ז בשם הרא"ה שאינו זוכה בשעבוד כיון שהוא דבר שאין בו ממש אלא מחמת שהוא נגרר עם השטר: **(ה)** גירסת מהר"ם. המרובעין צ"ל מוקפין (א"י): **(ו)** לא מכר את היציע **ולא את הגג** בזמן שיש לו מעקה. כצ"ל (פ"ש): **(ז)** כן פי' רשב"ם סג. ד"ה אמר ר"ל, ועתוס' סד. ד"ה ואי ס"ד: **(ח)** עיי' לעיל סי' תתצט בד"ה מתני' ובהערה שם: **(ט)** הוקף בדפו"א: **(י)** נ"ב דמילי לא קני (א"י): **(יא)** גי' מהר"ם: **(יב)** בכתה"י הגי' המותר: **(יג)** לפנינו ברשב"ם ליתא ואולי צ"ל ריב"ם מובא בשטמ"ק בדף קמח: **(יד)** בשיטמ"ק שם הביא זה בשם הרא"ש: **(טו)** צ"ל בכל מקום שהם וה"ה [מובא ברשב"ם שם] פי' שאי"צ לפרש שיתן לו כל נכסיו וכו' וכן הוא בשו"ע חו"מ סי' רנ (ש"ך):

המאור הגדול

[קמח.] **אמר רב פפא הואיל ויורש יורשה.** לפיכך קנאה במתנת שכיב מרע דשויוה רבנן כירושה. משא"כ בדירה ובאכילת פירות דקל שאין יורש יורשה בפני עצמן אלא עם הבית ועם הדקל, כגון דאמר מורישו תנו לו בית וידור בו, תנו לו דקל ויאכל פירותיו(א).

השגות הראב"ד

(א) כתוב שם: אמר רב פפא הואיל ויורש יורשה לפיכך קנאה במתנת שכיב מרע דשויוה רבנן כירושה מה שאין כן בדירה ובאכילת פירות דקל שאין יורש יורשן בפני עצמן אלא עם הבית ועם הדקל כגון שאמר מורישו תנו לו דקל ויאכל פירותיו: אמר אברהם: הפסיד מה שהתחיל. אטו יורש אם לא אמר תנו לו בית וידור בו מי לא ירית, אבל היה לו לומר שהיורש הכל הוא יורש ממילא, ולא מצינו ירושה מאליה נחלקת שיהא דקל לאחד ופירות לאחר, ומתנת שכיב מרע כירושה שויה רבנן:

הדפסה ברזולוציה מסך - להדפסה איכותית הדפס ישירות מן התכנה